

NAGOVOR akad. prof. dr. PETER ŠTIH, predsednik SAZU

Spoštovane gospe in gospodje, spoštovani visoki gostje,

V veliko zadovoljstvo mi je, da vas lahko na današnji predstavitvi novega komentiranega prevoda celotnega Svetega pisma, ki predstavlja obenem novi uradni prevod Katoliške cerkve v Sloveniji, pozdravim v imenu Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Moje zadovoljstvo je še toliko večje, ker je glavni urednik tega velikega in zahtevnega projekta akad. Jože Krašovec, dolgoletni član naše Akademije, ki po svojih najboljših močeh podpira tovrstne dejavnosti. Nazadnje smo pred desetimi dnevi podarili Knjižnici vojvodine Ane Amalije v Weimarju v Nemčiji izvod slovenskega dela Biblije Slavice s faksimili in prepisi najstarejših slovenskih prevodov svetopisemskih besedil. Akad. Krašovec se s sodelavci že več kot štirideset let, to je od začetka priprav na leta 1996 objavljeni slovenski standardni (ekumenski) prevod Svetega pisma, posveča nelahki nalogi, kako na jezikovno in s tem tudi vsebinsko najbolj primeren in verodostojen način omogočiti slovenskemu bralcu, da se v maternem jeziku seznanj s knjigo vseh knjig v njeni najbolj izvorni obliki, prvotno ubesedeni v hebrejščini, aramejščini in grščini. Akademiku Krašovcu in vsem njegovim sodelavkam in sodelavcem se želim zato ob tem svečanem dogodku zahvaliti in čestitati za opravljeno monumentalno delo, moja zahvala pa gre tudi vsem institucijam, cerkvenim in državnim, ki so projekt podprle in omogočile njegov uspešen zaključek.

Prevod, ki je pred nami, je zrasel iz zelo plodne in skoraj 470 let dolge tradicije prevajanja Svetega pisma v slovenski jezik. Nazaj sega do Trubarjevega prevoda Matejevega evangelija iz leta 1555, svoj prvi vrhunec pa je ta prevajalska dejavnost dosegla leta 1584 z Dalmatinovim prevodom celotnega Svetega pisma, s katerim je bil slovenski jezik povzdignjen na novo raven in je z istočasno Bohoričevo slovnico dosegel svojo dokončno potrditev kot knjižni jezik.

To so vse dobro znana dejstva in del kánona naše jezikovne, literarne in kulturne zgodovine. Veliko manj pa je poznano, lahko bi rekel skorajda neznano, da je slovanska krščanska terminologija, ki je temelj vsake svetopisemske prevajalske dejavnosti, začela nastajati že okrog sredine 8. stoletja prav v okviru slovenskega jezika, oziroma natančneje, v okviru jezika, iz katerega se je razvil slovenski jezik. Ti začetki slovanske krščanske terminologije so povezani s pokristjanjevanjem Karantancev. Bili so namreč prvo slovansko ljudstvo, ki je sprejelo »blagi Kristusov jarem in njegovo sladko breme«, kot se je ob naslonitvi na Kristusove besede v Matejevem evangeliju izrazil Anglosas Alkuin, učeni svetovalec Karla Velikega, ko je poleti 796 načrtoval smernice pokristjanjevanja v pravkar osvojeni Avariji, ki je zajelo tudi slovansko prebivalstvo vzhodno od Italije in v Panoniji.

Z začetkom pokristjanjevanja Karantancev se je za zahodno Cerkev odprlo polje delovanja, ki je bilo v marsičem novo in je imelo v veliki meri tako pionirski kot eksperimentalni značaj. Prvič v zgodovini je bilo treba v neki duhovno-kulturni akciji najvišjega nivoja premagati jezikovno pregrado med idiomi romanskega in germanskega jezika na eni ter slovanskega jezika na drugi strani. Cerkev je morala prvič v svojem razvoju začeti govoriti v slovanskem jeziku na vseh za sporazumevanje in pokristjanjevanje nujnih ravneh, segajočih od najbolj profanih do najbolj sublimnih izraznih oblik. Ob naslonitvi na leksiko karantanskih Slovanov so morali misijonarji na novo ustvariti krščansko terminologijo oznanjenja, s katero je bilo nagovorjenim sploh šele mogoče razložiti radikalno nove vsebine krščanske vere. Kajti potrebna je bila revolucija celotnega slovanskega predstavnega sveta, da sta bila Očenaš in Veroizpoved sploh lahko razumljena. Tu ni šlo samo za prevod temeljnih cerkvenih pojmov, ampak se je pojavila tudi potreba izraziti v slovanskem jeziku abstraktno teološko mišljenje z njegovo precizno pojmovno členitvijo. Pri tem niso imeli misijonarji v sosednjih in sorodnih

slovanskih idiomih prav nobenih vzorov, na katere bi se lahko naslonili. Vsekakor izjemno težka naloga, ki pa je obrodila bogate plodove.

Vzpostavitev prve slovanske krščansko-cerkvene terminologije je bilo nekaj, kar je imelo daljnosežne učinke. Kar se je zgodilo v Karantaniji je nedvomno vplivalo na delo solunskih bratov Konstantina in Metoda, ko sta v 9. stoletju polagala temelje stari cerkveni slovanščini in z njo oblikovala prvi slovanski knjižni jezik, ki je dolgoročno zaznamoval vzhodno in jugovzhodno evropsko krščanstvo in tamkajšnjo slovansko kulturo obenem. Ne samo v zgodovini Cerkve ali posameznih narodov, ampak tudi v zgodovini slovanske jezikovne zgodovine je predstavljal sprejem krščanstva pomemben, celo odločilen dogodek.

Spoštovane gospe in gospodje, pokristjanjevanju Karantancev je zato mogoče pripisati pomen evropskega ranga z epohalnim značajem. Z njim pa se je začela tudi prevajalska tradicija, v katero je bil z današnjo predstavitvijo položen novi prevod Svetega pisma.

Hvala lepa.

Peter Štih